

ساخت نانوذرات TiN به روش کندگی لیزر تپی Ce:Nd:YAG

مرضیه اسماعیل زاده، حسین دیزجفربانی اقدم، هاجر آزادی و رسول ملکفر

گروه فیزیک اتمی و مولکولی، بخش فیزیک، دانشکده علوم پایه، دانشگاه تربیت مدرس، تهران صندوق پستی ۱۴۱۱۵-۱۷۵

چکیده - در این مقاله به روش کندگی لیزر تپی Ce:Nd:YAG، ساخت نانوذرات نیتريد تیتانیوم (TiN) مورد بررسی قرار گرفت. قرص خالص TiN (۹۹/۹۹) در محیط تولوئن تثبیت شده و در معرض تابش تپی هماهنگ اصلی لیزر تپی Ce:Nd:YAG با طول موج ۱۰۶۴ نانومتر، با پهنای تپ ۸ نانوثانیه و نرخ تکرار ۱۰ هرتز قرار داده شد. نانوذرات سنتز شده با روش های طیف سنجی جذب مرئی/فرابنفش (UV-Visible)، طیف سنجی تبدیل فوریه فرسوخ (FTIR)، طیف سنجی پراکندگی رامان، پراش سنجی پرتو ایکس (XRD) و میکروسکوپ الکترونی عبوری (TEM)، مشخصه یابی شدند. الگوهای پراش XRD و طیف های FTIR شکل گیری نانوذرات TiN در نمونه را تأیید می کنند. یکی از مهمترین خواص نانوذرات TiN، پلاسمونی بودن این نوع نانوذرات می باشد ولی طیف سنجی UV-Vis نشان داد که نانوذرات سنتز شده خاصیت پلاسمونی از خود بروز نمی دهند و مشخص شد عدم وجود قله پلاسمونی در طیف جذبی بخاطر شکل گیری هاله ی ماتریس کربنی است که در نتیجه اندرکنش لیزر با پیوندهای هیدروکربنی موجود در تولوئن بوده و در نهایت این بافت های کربنی نانوذرات TiN را احاطه می کنند. طیف رامان نیز وجود هاله کربنی به صورت ماتریس گرافیتی روی نانوذرات را تأیید کرد.
کلید واژه- نانوذرات نیتريد تیتانیوم، کندگی لیزری، لیزر تپی سربوم-نئودیمیوم-یاگ، تولوئن

TiN NPs Synthesis Using Ce:Nd:YAG Pulsed Laser

Marzieh Esmaeilzadeh, Hossein Dizajghorbani Aghdam, Hajar Azadi and Rasoul Malekfar

Atomic and Molecular Physics Group, Department of Physics, Tarbiat Modares University,

Tehran, P.O. Box 14115-175 I.R Iran

Abstract- In this paper, the synthesis of titanium nitride (TiN) nanoparticles has been investigated by using Ce:Nd:YAG pulsed laser ablation method. A pure tablet of TiN (with 99.99% purity) was stabilized in toluene and exposed to the fundamental harmonic pulse radiation of Ce:Nd:YAG laser operating at 1064 nm wavelength with the pulse width of 8 ns and a repetition rate of 10 Hz. The synthesized NPs were characterized by UV-Visible absorption spectroscopy, Fourier transform (FTIR) spectroscopy, Raman spectroscopy, X-ray diffractometry (XRD) and Transmission electron microscopy (TEM), techniques. The XRD patterns and FTIR spectra reveal the formation of TiN NPs in the sample. One of the most important properties of the TiN NPs are the plasmonic characteristics of these NPs, but the UV-Vis spectroscopy showed that the synthesized nanoparticles did not exhibit plasmonic properties, and it was found that the absence of plasma peak in the absorption spectrum was due to the formation of the carbon matrix halation, which in the result, is the interaction of the laser with hydrocarbon bonds in toluene, which eventually surrounds the carbon of TiN NPs. The Raman spectra also confirmed the presence of carbon halation as a graphite matrix on NPs.

Keywords: Titanium nitride nanoparticles, Laser ablation, Ce:Nd:YAG pulsed laser, Toluene

۱- مقدمه

نیتريد فلزات واسطه برای برخی کاربردهای خاص در پلاسمونی به جای فلزات نجیب پیشنهاد شده اند.

نیتريد های فلزی (TiN, ZrN, HfN) موادی جدید از نظر خصلت پلاسمونی هستند. این مواد خواص پلاسمونی مشابه طلا دارند. این مواد دیرگداز بوده و خواص پلاسمونی آن‌ها با استفاده از استوکیومتری نیتروژن/ فلز قابل تنظیم است و می‌تواند تغییر کند [۱]. دیرگداز بودن به این معناست که این مواد می‌توانند دماهای بالا را بدون ذوب شدن تحمل کنند. این خاصیت مهم آن‌ها را برای کاربردهایی مانند ثبت و ضبط مغناطیسی به کمک حرارت [۲] و ترموفوتولتایی سلول‌های خورشیدی [۳] مناسب ساخته است. این مواد دارای خواص پلاسمونی در طول موج‌های بلند ناحیه مرئی و فروسرخ نزدیک هستند [۳]. نانوذرات نیتريد تیتانیوم به صورت پودر با استفاده از نیتريداسیون تیتانیوم (Ti) یا دی اکسید تیتانیوم (TiO₂) در دماهای بالا تولید می‌شوند [۴]. از دیگر روش‌های تولید نانوذرات تیتانیوم نیتريد می‌توان به کندگی لیزری تیتانیوم یا دی اکسیدتیتانیوم، آلیاژهای مکانیکی و تکنیک پلاسمای میکروویو اشاره کرد [۵].

روش کندگی لیزری پالسی در محیط مایع یکی از مهم‌ترین روش‌های دستیابی به مواد نانوساختاری در محیط مایع است. کندگی لیزری روشی نسبتاً ساده، ارزان، موثر و زیست سازگار است. کنترل پارامترهایی مانند طول موج لیزری، انرژی تپ، نرخ تکرار، تعداد تپ‌ها و محیط مایع ساخت نانوذرات کلئیدی با مشخصات مطلوب را، برای کاربردهای مختلف مناسب می‌سازد.

تاکادا (Takada) و همکارانش نانوذرات نیتريد تیتانیوم را در اندازه‌ی ۸۰۰ نانومتر به روش کندگی لیزری در محیط نیتروژن مایع ساختند.

در این تحقیق سنتز نانوذرات نیتريد تیتانیوم در محیط تولوئن با کندگی لیزری تپی انجام گرفته و به منظور مشخصه‌یابی نانوذرات کلئیدی از طیف سنجی جذب مرئی/ فرابنفش (UV-Vis)، طیف سنجی فروسرخ (FTIR)، پراش اشعه ایکس (XRD)، طیف‌سنجی پراکندگی رامان و تصویر TEM استفاده شد.

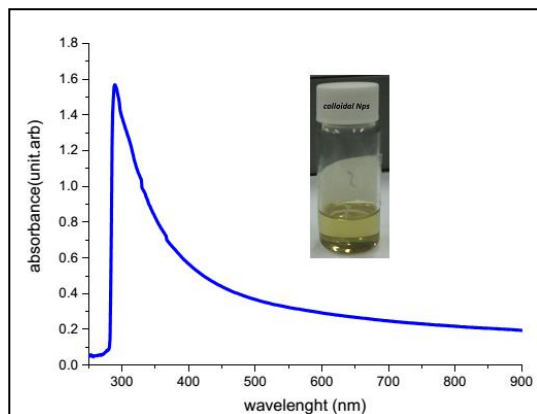
۲- مواد و روش‌ها

برای ساخت نانوذرات نیتريد تیتانیوم از تپ پایه ۸ نانوثانیه لیزر Ce:Nd:YAG به طول موج ۱۰۶۴ نانومتر و فرکانس تکرار ۱۰ هرتز استفاده شد. بدین منظور پودر نیتريد تیتانیوم (Sigma-Aldrich) با خلوص ۹۹/۹۹٪ (تهیه و به روش تفجوشی پلاسما (Spark Sintering Plasma) به صورت قرص ساخته شد. برای این کار ابتدا ۲۰ گرم پودر نیتريد تیتانیوم را در یک پوشش کربنی قرار داده، سپس به طور همزمان تا دمای ۲۰۰۰ درجه‌ی سلسیوس با نرخ ۶۰ C/min تحت گرمادهی و فشار ۴۰ MPa قرار گرفت. پس از گذشت مدت زمان ۱۰ دقیقه، اعمال فشار متوقف و در مدت زمان ۱۰ دقیقه دما به ۳۰۰ درجه سلسیوس کاهش یافت. برای انجام فرآیند کندگی لیزری قرص نیتريد تیتانیوم در یک بشر حاوی تولوئن قرار داده شد. حجم تولوئن ۷ میلی لیتر و ارتفاع آن روی هدف ۵ میلی‌متر تنظیم شد. پرتو لیزر با انرژی ۲۰۰ میلی ژول بر تپ توسط روی هدف متمرکز شده و هدف به مدت ۱۰ دقیقه تحت تابش لیزری قرار داده شد. تصویر محلول نانوذرات در شکل ۳-b نشان داده شده است. برای اندازه گیری طیف جذبی ذرات در محدوده UV-Vis از طیف سنج PG مدل T80، پراش اشعه ایکس نمونه‌ها با دستگاه XRD فیلیپس مدل Xpert، ساختارهای مولکولی نانوذرات نیز با استفاده از طیف‌سنج فروسرخ مدل NEXUS 670 FTIR در دمای اتاق مشخصه‌یابی شده است. طیف پراکندگی رامان نمونه‌ها نیز با استفاده از طیف سنج رامان Thermo Nicolet Almega Dispersive Raman ثبت و ضبط شده است.

نتایج و بحث

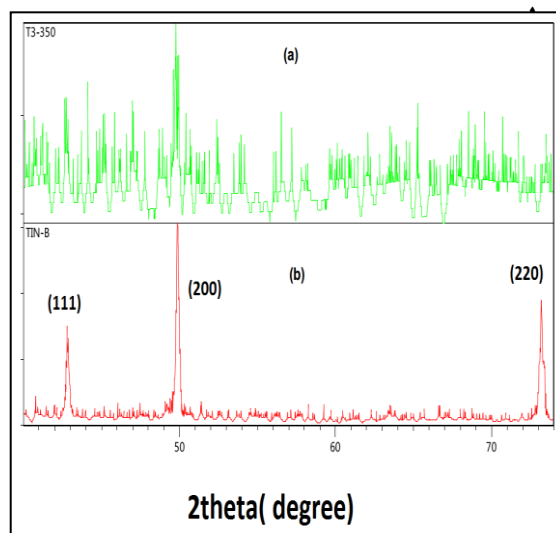
در شکل ۱ الگوی پراش پرتو X قرص نیتريد تیتانیوم مورد استفاده و صفحات بلوری نانوذرات ساخته شده در حلال تولوئن نشان داده شده است.

مربوط به تولوئن و پیوند کششی (C-H) هستند. نوار (C-C) وجود ماتریس کربن گرافیتی را نشان می‌دهد. نوار مشاهده شده در 1030 cm^{-1} نیز به نانوذرات نیتريد تیتانیوم اختصاص داشته و تاییدی بر حضور نانوذرات نیتريد تیتانیوم است.

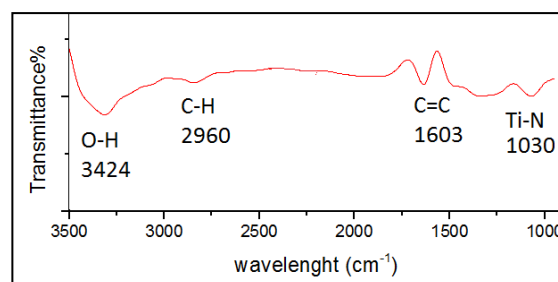
شکل ۳: طیف جذبی UV-Vis و محلول کلوئیدی نانوذرات نیتريد تیتانیوم ساخته شده در حلال تولوئن به روش کندگی لیزری.

در شکل ۳ طیف جذبی UV-Vis نانوذرات نیتريد تیتانیوم که در حلال تولوئن به روش کندگی لیزری ساخته شده اند، نشان داده شده است. این طیف بر خلاف انتظار پیک تشدید پلاسمون سطحی مربوط به نانوذرات نیتريد تیتانیوم در محدوده فرسرخ وجود ندارد. عدم وجود قله پلاسمونی در طیف جذبی بخاطر شکل گیری هاله‌ی ماتریس کربنی است که در نتیجه اندرکنش لیزر با پیوندهای کربنی موجود در تولوئن بوده که در دما و فشار بالای ایجاد شده توسط تپ‌های لیزری از هم گسسته شده و سپس بصورت ماتریس کربنی گرافیتی تغییر فاز داده و در نهایت این بافت‌های کربنی گرافیتی نانوذرات TiN را احاطه می‌کنند. این هاله‌های کربنی باعث حذف قله پلاسمونی در محدوده فرسرخ نزدیک طیف جذبی UV-Vis-NIR نانوذرات TiN می‌شود.

شکل ۱: الگوی پراش پرتو X (a) نانوذرات نیتريد تیتانیوم سنتز شده به روش کندگی لیزری (b) قرص نیتريد تیتانیوم استفاده شده

در این الگو سه قله پراش در 49.89° ، 42.84° و 73.23° متناظر با صفحات بلوری (۲۰۰)، (۱۱۱) و (۲۲۰) قرص TiN مشاهده می‌شود. موقعیت و شدت قله‌های پراش در شکل ۱-a نشان‌دهنده‌ی شکل‌گیری نانوذرات نیتريد تیتانیوم با ساختار FCC و ثابت شبکه‌ی $a = 0.0424\text{ nm}$ هستند.

شکل ۲: طیف FTIR نانوذرات نیتريد تیتانیوم.

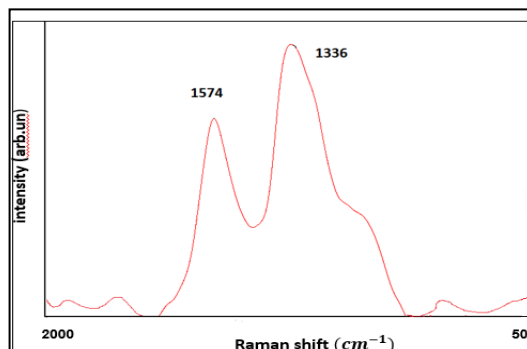
طیف FTIR نانوذرات سنتز شده در شکل ۲ نشان داده شده است. در این طیف نوار 3423 cm^{-1} به پیوند کششی (H-O-H) ناشی از رطوبت و بخار آب جذب شده اختصاص دارد. نوارهای 1603 cm^{-1} و 2960 cm^{-1} به ترتیب متناظر با پیوندهای (C-C)

نتیجه‌گیری

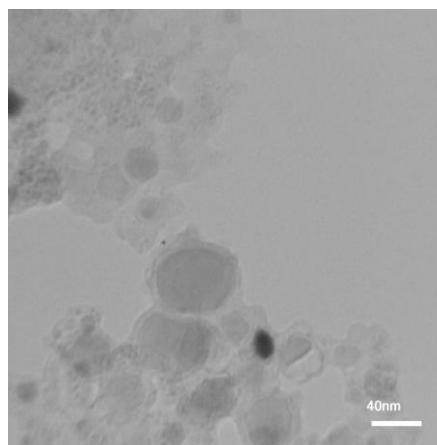
در این پژوهش نانوذرات نیتريد تیتانیوم به روش کنگدی لیزری تپی در حلال تولون ساخته شد. نتایج نشان می‌دهد که با روش لیزر تپی نئودیمیوم-یاگ و با طول موج ۱۰۶۴ نانومتر هماهنگ اصلی می‌توان نانوذرات نیتريد تیتانیوم با اندازه‌های مطلوب در مقیاس نانو متری ساخت. نتایج مشخصه‌یابی‌های انجام شده در این تحقیق موید این حقیقت می‌باشند که نانوذرات ساخته شده دارای پوششی گرافیتی می‌باشند که باعث حذف خاصیت پلاسمونی نانوذرات نیتريد تیتانیوم می‌شود و برای کاربردهای پلاسمونی این نوع نانوذرات مناسب نمی‌باشند. اندرکنش لیزر با محیط تولون که همراه با ایجاد دما و فشار بالا (دمای ۳۰۰۰ درجه سلسیوس) بوده پیوندهای هیدروکربنی ساختار محلول تولون را از هم گسسته و در حضور دما و فشار بالا، کربن‌های تولون به شکل ماتریس گرافیتی تغییر فاز داده و در نهایت این بافت‌های گرافیتی، نانوذرات TiN را پوشش می‌دهند.

مراجع

- [1] Lalis, A., et al., Plasmonic efficiencies of nanoparticles made of metal nitrides (TiN, ZrN) compared with gold. Scientific reports, 2016. 6.
- [2] Guler, U., et al., Performance analysis of nitride alternative plasmonic materials for localized surface plasmon applications. Applied Physics B, 2012. 107(2): p. 285-291.
- [3] Guler, U., et al., Local heating with lithographically fabricated plasmonic titanium nitride nanoparticles. Nano letters, 2013. 13(12): p. 6078-6083.
- [4] Li, J., et al., Synthesis of nanocrystalline titanium nitride powders by direct nitridation of titanium oxide. Journal of the American Ceramic Society, 2001. 84(12): p. 3045-3047.
- [5] Takada, N., T. Sasaki, and K. Sasaki, Synthesis of crystalline TiN and Si particles by laser ablation in liquid nitrogen. Applied Physics A, 2008. 93(4): p. 833-836.

شکل ۴: طیف پراکنده‌گی رامان نانوذرات نیتريد تیتانیوم ساخته شده در حلال تولون به روش کنگدی لیزری.

شکل ۵: تصویر TEM نانوذرات TiN ساخته شده

در شکل ۴ طیف رامان نانوذرات نیتريد تیتانیوم نشان داده شده است، که در آن دو قله‌ی پهن مربوط به دو قله مشخصه‌ی کربن گرافیتی مشاهده می‌شود. قله معرف نوار G است که تایید کننده‌ی وجود ماتریس کربن گرافیتی در پیرامون نانوذرات هستند و باعث شده اند قله مربوط به طیف رامان نانوذرات نیتريد تیتانیوم در طیف رامان آشکارسازی نگردد.

همانطور که در شکل ۵ مشاهده می‌شود، شکل نانوذرات کروی است. هاله‌ی کربنی که ذرات را احاطه کرده است نیز به وضوح مشاهده می‌شود.